

Putování po stopách Óndry Łysohorského

Horné Považie Žilinského kraja
Frýdecko-Místecko Moravskoslezského kraje

Moje harfa

Moje harfa je celo šlonsko zém:
chalupky v Beskidach a šumné řéky,
kolónije hawjérske a slónečniky,
fedrowe weže, fabryky a dym.

Moje harfa mo struny po celym swěče:
od obzora k obzoru něuprosně še pnu,
kaj robotnici padaju a mřu,
kaj oči teskňo po pérwšim kwěče.

Má harfa

Má harfa je celá slezská zem:
chalupy v Beskydách, Ostravice,
kolonie a slunečnice,
svět od těžních věží k továrním zdem.

Má harfa má struny přes celý svět:
z obzoru k obzoru tvrdě se pnou,
kde dělníci padají a kde mřou,
kde touží spatřit první květ.

Po stopách Óndry Łysohorského

Frýdek

Rodný dům Óndry Łysohorského už dnes bohužel neexistuje. Je však jiné místo, na kterém si básníka můžeme připomenout. Ve frýdeckém zámku se nachází Muzeum Beskyd. Tam, kromě jiného, nalezneme stálou expozici Óndry Łysohorského. Pracovníkům muzea se povedlo získat mnoho osobních věcí z pozůstalosti a proto se pokusili o rekonstrukci básnickovy pracovny. Je tam jeho psací stůl, knihovna a jiné artefakty. Po předchozí objednávce se může návštěvník seznámit blíže s životem a dílem této pozoruhodné osobnosti. Za návštěvu stojí také krásný park kolem zámku a přilehlé okolí.

Seznam bibliografických odkazů

ŁYSOHORSKÝ, Óndra. *Výbor z poezie Ó. Łysohorského.* Frýdek-Místek: Muzeum Beskyd, 1995. 52 s.

VLK, Vilém. *Almanach osobností Pobeskydí.* Frýdek-Místek: Kulturní sdružení Bezručův kraj, 2007. 64 s.

VLK, Vilém. *Zapomenutý básník.* Frýdek-Místek: Bezručův kraj, 1993. 32 s.

Vydala Krajská knižnica v Žiline v spolupráci s Městskou knihovnou Frýdek-Místek, 2014.

Publikácia vydaná v rámci projektu Potulky - touľky po stopách osobností a zaujímavostí našich regiónov, kód projektu SK/FMP/15/024.

Tento mikroprojekt je spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov Fondu mikroprojektov spravovaného Trenčianskym samosprávnym krajom. „SPOLOČNE BEZ HRANÍC“

*„Poeta muži wnošac ludskość do ludstwa.
Ńesmi še ničeho bęc – ani smęcri.“*

*„Básník musí vnašet lidskost do lidstva.
Nesmi se ničeho bāt – ani smrti.“*

Ondra Lysohorsky

Ondra LYSOHORSKY

básník, překladatel, pedagog

* 6.6.1905 Frýdek

† 19.12.1989 Bratislava

Tímto životním mottem se řídil lašský básník a překladatel Ondra Lysohorský. Vlastním jménem Ervín Goj volbou svého uměleckého pseudonymu dokazuje, jak důležitý pro něj byl rodný kraj. Lysá hora, podle které si zvolil příjmení, se tyčí nad Frýdkem-Místkem, kde se Ervín Goj narodil. Nejen on, ale jemu velmi blízký básník Petr Bezruč, přisuzovali Lysé hoře významné místo a vnímali ji jako dominantu kraje.

Lysohorský se narodil jako deváté dítě do rodiny vlastníka zahradnictví a květinářství. V jejich rozvětvené rodině se mluvilo německy, česky a lašsky. Nejednalo se o nějakou výjimku, na začátku dvacátého století byla celá oblast vícenárodnostní. Jak se později ukázalo, zmíněná jazyková rozmanitost se stala charakteristickou pro básnickou tvorbu. Lysohorský, tehdy ještě Ervín Goj, navštěvoval převážně německé školy, později studoval na německé univerzitě v Praze francouzštinu, němčinu a češtinu. V roce 1928 byl promován doktorem filosofie. Až do roku 1955, kdy se rozhodl pro čisté literární dráhu, působil jako pedagog na středních a vysokých školách.

Zásadní byla pro básníka válečná léta, která strávil v Rusku. Setkal se tam s mnoha významnými literáty, jmenujme například Pasternaka, Achmatovovou nebo Šklovského. Přes všechny útrapy, které válka přinesla, bylo toto „ruské období“ pro Lysohorského snad nejneprodnější. Napsal několik básnických sbírek a díky kontaktům, které se mu tam povedlo navázat, vyšlo i několik překladů do ruštiny.

Po návratu do vlasti se neseťkal s vřelým přijetím. Měl problém sehnat zaměstnání odpovídající jeho kvalifikaci a proto se začal věnovat pouze literatuře. V ústraní tvořil svá vlastní díla a také překládal. Po dlouhé nemoci zemřel 19. prosince 1989 v Bratislavě. Později byly jeho ostatky přeneseny do Frýdku.

*„POEZIE LYSOHORSKÉHO MŮŽE BÝT
DOBROU PROTIVÁHOU JISTÉ ČÁSTI
DNEŠNÍ PŘEUMĚLKOVANÉ
POEZIE ČESKÉ, KTERÁ SE RÁDA UHÝBÁ
PROSTOTĚ A RÁDA SE ZABÍHÁ
DO FORMÁLNÍCH SCHVÁLNOSTÍ
A PLOCHÝCH ZVĚTRALÝCH
HRÍČEK ZÁJMU POUZE
EFEMERNÍHO A PAPIŘOVÉHO.“*
F.X.ŠALDA, 1933

*„POETA MUŠI WNOŠAC LUDSKOŚĆ DO LUDSTWA.
ŃESMI SĚ NIČEHO BĘC - ANI SMĘCŘI.“*
Ń. LYSOHORSKÝ, 1970

*„S LYSOHORSKÝM MNE SBLIŽUJÍ
SPOLEČNĚ BÁSNICKÉ SKLONY
A OSVĚDČENĚ VLIVY.
JE MNĚ V NĚM DRAHÝ VÝZNAMNÝ
BÁSNÍK SOUČASNOSTI
S POZORUHODNÝMI MYŠLENKAMI
A NEOBYČEJNÝM VÝTVARNÝM VKUSEM.“*
B. PASTERNAK, 1943

Dílo Ondry Lysohorského

Zvláštností tohoto českého básníka je, že ho v Česku zná jen hrstka čtenářů. Jak již bylo zmíněno, psal svá díla laštinou, která je dobře srozumitelná obyvatelům Moravskoslezského kraje, ale jinde v republice s ní mají čtenáři problém. Paradoxně se tedy Lysohorského poezie více překládá do cizích jazyků než do češtiny. Jeho básnickým debutem byla sbírka „Spiwajuco piasć“. Z dalších to byl třeba „Hłos hrudy“ nebo „Aj laške řeky ptynu do mořa“. Za svůj přínos světové literatuře byl v roce 1970 navržen na Nobelovu cenu.

Laština

Jazyk, ve kterém psal Lysohorský své verše. Vycházel z frýdeckého nářečí, přidal však i některé prvky nářečí opavských, spisovné češtiny a také polštiny. Vznikl tak umělý jazyk, kterým v praxi nikdo nehovořil. Spisovatel neměl pouze literární ambice. Domníval se, že tzv. lašský národ trpěl nejdříve pod německou nadvládou, později českou a nakonec polskou. Vytvoření společného jazyka mělo být také impulzem ke vzepětí lašského národa a nakonec k autonomii. Jako příklad uvádíme úryvek básně Moje harfa v laštině a v českém překladu.